

DOBRO UPRAVLJANJE

ZA OTVORENOST I ODGOVORNOST
U POLITICI I UPRAVLJANJU

autori/ke: Dragan Koprivica / Biljana Papović

OTVORENOST PRAVOSUDNIH ORGANA U REGIONU I CRNOJ GORI

CENTAR ZA
DEMOKRATSKU
TRANZICIJU

ActionSEE

Ovaj projekat je finansiran od strane Evropske unije.
Predlog praktične politike je urađen uz pomoć Evropske unije.
Sadržaj je isključivo odgovornost ActionSEE mreže i ni na koji način ne odražava stavove Evropske unije.

autori/ke: Dragan Koprivica / Biljana Papović

OTVORENOST PRAVOSUDNIH ORGANA U REGIONU I CRNOJ GORI

STAVOVI IZNIJETI U DOKUMENTU PREDSTAVLJAJU STAVOVE AUTORA
I NE ODRAŽAVAJU NUŽNO MIŠLJENJE DONATORA.

THE VIEWS EXPRESSED IN THIS DOCUMENT ARE AUTHORS'
AND DO NOT NECESSARILY REFLECT THE VIEWS OF THE DONOR.

Podgorica, jun 2017

UVOD

Centar za demokratsku tranziciju (CDT) je, u saradnji sa partnerima iz regionalne mreže NVO "ActionSEE", pripremio predlog praktične politike, u kome analiziramo nivo transparentnosti, otvorenosti, odgovornosti pravosuđa u regionu Zapadnog Balkana.

Cilj naših aktivnosti je da kroz objektivno mjerenje otvorenosti pravosuđa u regionu utvrdimo stvarno stanje u ovoj oblasti i uputimo preporuke za unapređenje. Cilj je, takođe, i unapređenje poštovanja principa dobrog upravljanja, u kojima otvorenost zauzima značajno mjesto.

Otvorenost pravosudnih organa mjerena je korišćenjem bazičnih pokazatelja uspjeha.¹ Uprkos tome, stanje u regionu je loše, odnosno pravosudni organi još uvek nijesu usvojili politiku otvorenosti kao ključ izgradnje institucija. Sudovi u regionu ispunjavaju **48%**, a tužilaštva **40%** indikatora uspjeha. Ovakvi rezultati navode na zaključak da je potrebna hitna akcija za unapređenje otvorenosti, a nakon dostizanja bazičnog nivoa otvorenosti povećanje zahtjeva u skladu sa standardima otvorenosti.

Nivo otvorenosti pravosudnih organa mjerili smo u periodu od oktobra do kraja decembra 2016. godine, u okviru Regionalnog indeksa otvorenosti institucija. Otvorenost se mjerila pomoću više od 100 pokazatelja uspjeha, podijeljenih u 4 dimenzije: transparentnost, pristupačnost, integritet i učinkovitost.

Imajući u vidu nizak nivo povjerenja javnosti u pravosudne organe u regionu, potrebna je jaka politička volja za unapređenje otvorenosti iskazana kroz proaktivan pristup objavljivanju informacija i unapređenje rada službi za odnose sa javnostima.

Naš predlog praktične politike je upućen donosiocima odluka u sudovima i tužilaštvima zemalja regiona. On može biti od koristi i predstavnicima međunarodnih institucija, ali i kolegama iz NVO sektora koji se bave ovim pitanjima.

Ostajemo otvoreni za sve sugestije, dobronamjerne kritike i rasprave o našem predlogu.

1) Razlike u zakonodavnom okviru, u oblasti pravosuđa u regionu su uslovile korišćenje osnovnih kriterijuma otvorenosti, koje bi pravosudni organi trebalo da ispunjavaju u skladu sa međunarodnim standardima i praksama.

SUDOVI I TUŽILAŠTVA U REGIONU

Istraživanje je pokazalo da otvorenost sudova i tužilaštva u regionu nije na zadovoljavajućem nivou. U prosjeku, sudovi ispunjavaju 48% a tužilaštva 40% indikatora uspjeha.

Sudstvo i tužilaštvo moraju imati nezavisnu poziciju u sistemu vlasti i u svom radu poštovati osnovne principe: nepristrasnost, odgovornost, efikasnost i transparentnost.

Identifikovali smo nekoliko kritičnih tačaka u radu pravosudnih organa u regionu kojima sve zemlje treba da posvete posebnu pažnju u cilju dostizanja međunarodnih standarda.

SUDOVI U REGIONU

Princip slučajne dodjele predmeta

Slučajna dodjela predmeta predstavlja srž sudske organizacije, jer dotiče neke od osnovnih principa pravičnog sudjenja: sudsku nezavisnost i nepristrasnost², organizacionu fleksibilnost i efikasnost.

Trećina sudova u regionu ne poštuje princip slučajne dodjele predmeta. Ukoliko sudovi pravilno ne organizuju dodjelu predmeta u javnosti može da se održi utisak da su sudije pristrasne i da se u radu vode ličnim interesima, što je pogodno tlo za razvoj korupcije. To može imati dalekosežne posljedice na povjerenje javnosti u pravosudni sistem.

Javnost sudjenja

Princip javnosti sudjenja, kao jedan od osnovnih uslova za pravično suđenje, poštuje se u više od 90% sudova u regionu. Ipak, ovaj princip značajno ograničava to što osobama sa invaliditetom nije omogućen pristup sudnicama, čak u polovini sudova u regionu. Ograničenje javnosti postoji i u prostornom smislu, jer sudnice u određenom broju sudova nijesu dovoljno velike da prime zainteresovanu javnost, a da se time ne remeti tok samog suđenja.

Objavljivanje informacija i odluka

Analiza je pokazala da skoro 30% sudova u regionu nema aktivne veb stranice.³ Izvještaje o radu ne objavljuje više od trećine sudova u regionu. Tek polovina sudova u regionu objavljuje ostale informacije o radu; planove i programe rada, djelokrug, biografije sudija, oglase i obavještenja, itd.

Posebno je zabrinjavajuće što više od polovine sudova u regionu ne objavljuje obrazložene sudske odluke.

2) Konvencija Savjeta Evrope o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda, od 4. novembra 1950. godine. Dostupno na: <https://goo.gl/uclfdF>.
Pristupljeno: 01.06.2017.

3) Analiza web stranica sudova u regionu pokazala je da postoji različita struktura objavljivanja podataka. Neke zemlje imaju web stranice samo za najviše pravosudne instance, postoje primeri portala gde se u okviru iste veb stranice na podstranicama nalaze informacije o svim pravosudnim institucijama pojedinačno. U nekim zemalja web stranice postoje selektivno, samo za određene sudove ili tužilaštva.

Objavlivanje informacija o radu garancija je efikasnog pravosuđa i pristupa pravdi⁴. Transparentnost u radu sudova, kada se dosljedno primenjuje, može pomoći u borbi protiv korupcije, poboljšati upravljanje i promovisati odgovornost pravosudnih institucija.

Finansijska transparentnost

Budžetska transparentnost predstavlja obavezu državnih institucija da ukupnoj javnosti (građanima) omoguće da se upoznaju sa vrstom i veličinom budžetskih prihoda i rashoda. Jednako je važno objavljivanje podataka o javnim nabavkama i raspolaganju finansijskim sredstvima.

Godišnji bužet sudova u regionu dostupan je samo u trećini zemalja. Podaci o javnim nabavkama u sudovima, u vidu planova, odluka, ugovora, aneksa ugovora, nijesu dostupni u preko tri četvrtine institucija u regionu. Zarade sudija i imovinski kartoni se, u najvećem broju zemalja, ne objavljuju.

4) Velika povelja sudija (Magna carta of Judges), Konsultativno vijeće evropskih sudija (CCJE), Strazbur, 2010. Dostupno na: <https://goo.gl/PCNBkW>.
Pristupljeno: 01.06.2017.

TUŽILAŠTVA REGION

Dostupnost informacija o radu

Polovina tužilaštava u regionu nema veb stranice. Česta je praksa da samo najviša tužilačka instanca ima veb stranicu, na kojoj čak nema ni liste ostalih institucija.

Ukoliko analiziramo sadržaj postojećih veb stranica, tek polovina (1/4 od ukupnog broja institucija) objavljuje osnovne informacije o radu, djelokrug, godišnje izvještaje, te planove i programe rada.

Postojeće stanje ne doprinosi povjerenju javnosti u rad tužilaštva. Praksa obaveze proaktivnog objavljivanja informacija prihvaćena je kao neizostavni dio otvorenosti i transparentnosti institucija u regionu. Proaktivan pristup odnosi se na obavezu institucija da pravovremeno i samoinicijativno građanima, medijima i javnosti stave na raspolaganje što veći broj informacija o svom radu⁵. Pravo na pristup informacijama ograničava i to što tek polovina institucija objavljuje kontakt osobe zadužene za slobodan pristup informacijama.

Odnos sa medijima i javnosti

Zatvorenost tužilačkih institucija i neadekvatna komunikacija sa javnošću opredjeljuje i način izvještavanja medija o njihovom radu. Najčešći problemi, kojima se krše međunarodni standardi i načela izvještavanja u krivičnim postupcima⁶ su: jednostrano izvještavanje medija, kršenje privatnosti i pretpostavke nevinosti, „curenje informacija“ iz tužilaštva i policije, objavljivanje povjerljivih informacija u fazi istrage.⁷

Samo trećina zemalja regiona ima precizna uputstva za medije o načinu izvještavanja. Ova vrsta priručnika za medije značajna je jer ukazuje u kojim fazama krivičnog postupka koje informacije se mogu prosljediti medijima, a da se ne ugrozi tok postupka i istrage. Posebno zabrinjava činjenica da dvije trećine tužilaštava ne prati na koji način mediji izveštavaju o njihovom radu.

Kontrola rada tužilaštava

Dvije trećine zemalja regiona imaju uspostavljen mehanizam kontrole i praćenja rada tužilaštava, od strane više instance. Međutim, upitno je funkcionisanje ovih mehanizama u praksi. U polovini zemalja nadležni organi ne vrše redovnu kontrolu rada tužilaštava. Manje od polovine tužilačkih institucija u regionu dostavilo je nadležnom organu izvještaj o radu za prethodnu godinu.

5) Darbshire, Helen, *Proactive Transparency: The future of the right to information? A review of standards, challenges, and opportunities*, Washington, 2010

6) Deklaracija o medijskoj distribuciji informacija u vezi sa krivičnim postupcima [2003] - usvojio Komitet ministara Savjeta Evrope na 848. sastanku zamjenika ministara održanom 10. jula 2003. godine; Preporuka br. R (2003) 13 Komiteta ministara državama članicama o pružanju informacija koje se odnose na krivične postupke putem medija - usvojio Komitet ministara na 848. sastanku zamjenika ministara održanom 10. jula 2003. godine. Preporuka Komiteta ministara Savjeta Evrope R (2000) 7 o zaštiti novinarskih izvora - usvojio Komitet ministara 8. marta 2000; Konvencija Savjeta Evrope o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda, od 4. novembra 1950. godine.

7) Udruženje javnih tužilaca i zamjenika javnih tužilaca Srbije, Partneri za demokratske promene Srbija *Transparentnost, privatnost i pretpostavka nevinosti, tužilaštvo – mediji – građani*, Beograd, 2017. Dostupno na: <https://goo.gl/u7q3kX>. Pristupljeno: 15.06.2017; Centar za demokratsku tranziciju (CDT), Gradanska alijansa (GA), *Kako mediji izvještavaju o radu Državnog tužilaštva? Analiza medijskog izvještavanja*, 2016.

Takođe, lica koja nisu zadovoljna radom državnih tužilaca, čak u polovini zemalja nemaju na raspolaganju definisane procedure za pritužbe.

Etički kodeks državnih tužilaca postoji u svim zemljama, ali ga tek jedna petina institucija objavljuje.

SUDOVI I TUŽILAŠTVA U CRNOJ GORI

Situacija u Crnoj Gori je značajno bolja u odnosu na region. Reforma pravosuđa u Crnoj Gori traje već sedamnaest godina. Aktuelna Strategija reforme pravosuđa 2014-2018 sadrži brojne mjere kojima se utiče na unapređenje transparentnosti, otvorenosti i odgovornosti pravosudnog sistema. Volja za povećanjem otvorenosti izražena je kroz različita dokumenta i izjave rukovodilaca u pravosuđu. Ključni zadatak u narednom periodu je dosljedno provođenje svih proklamovanih principa kroz praksu. Povećanju otvorenosti u ovoj oblasti doprinijele su brojne aktivnosti međunarodne zajednice, inicijative nevladinog sektora i izvještavanje o problemima u ovoj oblasti od strane crnogorskih medija.

Crnogorski sudovi i tužilaštva zadovoljavaju oko 75% indikatora otvorenosti.

SUDOVI

Princip javnosti suđenja se načelno poštuje, uz određena prostorna ograničenja. Suđenja se odvijaju u kancelarijama i sudnicama, a broj mjesta za zainteresovanu javnost varira od suda do suda, što može dovesti do ograničavanja ovog prava. Poseban problem je pristupačnost sudova za osobe sa otežanim kretanjem, jer trećina sudova u Crnoj Gori nije pristupačna korisnicima kolica.

Dostupnost informacija o radu

Kada je riječ o otvorenosti i dostupnosti podataka o radu, transparentnost i otvorenost sudova za prekršaje još nije uspostavljena jer nemaju aktivne veb stranice. Svi ostali sudovi u Crnoj Gori, imaju veb stranice, koje imaju funkcionalnu pretragu i redovno se ažuriraju saopštenjima i aktuelnim informacijama.

Svi sudovi koji imaju veb stranice na njima objavljuju najvažnija administrativna dokumenta – raspored suđenja, djelokrug, organizacionu strukturu, biografije sudija, spisak državnih službenika i namještenika sa zvanjima. Takođe, ažurno se objavljuju i anonimizirane sudske odluke.

8) HRA, CEMI, *Izveštaj o realizaciji Strategije reforme pravosuđa 2014-2016*, Podgorica, 2017. Dostupno na: <https://goo.gl/VqEC5H>. Pristupljeno: 19.06.2017.

9) Akcioni plan za poglavlje 23. *Pravosuđe i temeljna prava*, 2015. Dostupno na: <https://goo.gl/nFUtGB>. Pristupljeno: 16.06.2017.

10) Građanska alijansa, Udruženje sudija Crne Gore, Udruženje državnih tužilaca Crne Gore, *Izveštaji - Stavovi sudija i tužilaca o pravosudskom sistemu; - Stavovi građana o poverenju u pravosudni sistem*, 2016. Dostupno na: <https://goo.gl/QzXdST>. Pristupljeno: 16.06.2017.

Izveštaje o radu pripremaju i objavljuju svi sudovi. Međutim, izvještaji često su nerazumljivi za širu javnost, pošto predstavljaju niz statističkih podataka i tabela bez narativnog objašnjenja i osnovnih informacija o radu. Česta je praksa da sudovi umjesto jednog izvještaja, objavljuju niz dokumenata bez sistematske obrade i konzistentne forme. Na ovaj način, samo objavljivanje podataka gubi smisao i upotrebljivost. Izvještaji moraju uputiti na određene probleme i njihove uzroke, moraju sadržati preporuke i zaključke, na koji način će se uočeni problemi rješavati u narednom periodu.

Pravosudni informacioni sistem (PRIS) funkcioniše u svim sudovima uz određena ograničenja. Svi akti koji se podnose sudu, kojima se inicira sudski postupak, elektronski se evidentiraju. PRIS preko programiranih parametara i algoritma raspodjeljuje predmete sudijama na slučajan način. Ipak, ovaj sistem je i dalje manjkav i potrebno ga je dodatno unaprijediti i obezbijediti njegovu potpunu primjenu, pogotovo u sudovima za prekršaje. Postoje sumnje da se predmeti ne dodjeljuju automatski u pojedinim sudovima, ali i sumnje u način zavođenja predmeta u slučaju izuzeća sudija⁸. Takođe, postoje propusti u malim sudovima, pa je potrebno odrediti minimalni broj sudija koje treba da ima jedan sud kako bi se obezbijedila slučajna dodela predmeta⁹.

Etički kodeks sudija

Prepoznat je značaj poštovanja etičkih standarda u pravosuđu i Etički kodeks sudija je usklađen sa međunarodnim standardima. Ipak, građanima na veb stranicama nije pružena informacija o proceduri kako da prijave sudije koji krše Kodeks. Etički kodeks nije objavljen u 30% crnogorskih sudova. Istraživanje javnog mnjenja o povjerenju građana u pravosudni sistem za 2016. godinu pokazuje da gotovo polovina ispitanika nije čula za Etički kodeks¹⁰. Takođe, polovina građana nije upoznata sa radom Komisije za Etički kodeks, a čak 30 % građana ne zna da ova Komisija postoji.

Odnosi sa javnošću

Najveći broj sudova ima osobe ili službe zadužene za odnose sa javnošću, ali ova komunikacija nije uvijek proaktivna. U manjim sudovima čest je slučaj da portparol suda obavlja i brojne druge administrativne poslove, pa nije specijalizovan za odnose sa javnošću. Neophodno je unaprijediti politiku komunikacije sudova sa medijima i javnošću, kroz obuke portparola i izradu Komunikacione strategije.

TUŽILAŠTVA

Praksa proaktivnog objavljivanja velikog broja informacija, postojanje pojedinačnih veb stranice svih tužilaštava i njihov sadržaj izuzetak su u regionu. Objavljaju se informacije o radu, planovi rada, aktuelne strategije, liste zaposlenih, imena tužilaca i njihove zarade.

Saopštenja i aktuelnosti objavljuju se samo na stranici Vrhovnog tužilaštva. Ostala tužilaštva nemaju prostor za objavljivanje saopštenja. Značajan nedostatak je i to što se ne objavljuju autentični tekstovi potvrđenih optužnica i sporazuma o priznanju krivice, po tužilaštvima.

Način komunikacije tužilaštva sa javnostima u slučaju „Državni udar“, način izvještavanja dijela medija ali i kompletan ambijent koji je stvoren u javnosti ne pogoduje povećanju povjerenja u rad tužilaštva. U osjetljivim i komplikovanim predmetima se pojavljuje značajan broj zainteresovanih strana koje nijesu samo stranke u postupku, pa tužilaštva moraju unapred planirati i osmisliti ovu komunikaciju kako bi javnost bila objektivno i pravovremeno informisana. Takođe, mora se učiniti značajan napor na i sprečavanju i sankcionisanju pojava „curenja informacija“ iz institucije.

Veb sajt tuzilastvocg.me, iako sadrži dosta podataka, tehnički je neadekvatan. Sajt nema funkcionalnu pretragu, nepregledan je za upotrebu i limitiran za dalja unapređenja sadržaja. Potrebno je izraditi portal, strukturom prilagođen broju institucija i količini informacija koje se objavljuju.

Državno tužilaštvo i dalje kasni u punoj implementaciji pravosudnog informacionog sistema¹¹.

Crnogorska tužilaštva redovno pripremaju i objavljuju izvještaje o radu. Problem predstavlja to što samo Vrhovno državno tužilaštvo čini dostupnim izvještaje za više godina unazad. Kod ostalih tužilaštava dostupan je izvještaj samo za prethodnu godinu. Izvještaji sadrže narativna objašnjenja i tabelarne prikaze. Međutim, nijesu dovoljno kvalitetno izvedeni zaključci na koji način su realizovane aktivnosti tužilaštva uticale na stanje u oblastima kojima se tužilaštva bave. Uzroci problema nijesu identifikovani, kao ni rješenja koja će se primjenjivati u narednom periodu. Takođe, polovina institucija u godišnjim izvještajima ne izvještava o disciplinskim postupcima i mjerama, kao ni o pritužbama na rad državnih tužilaca.

11) Izvještaj Evropske komisije o Crnoj Gori 2016. Dostupno na: <https://goo.gl/iJwTFs>. Pristupljeno: 19.06.2017; Strategija informaciono-komunikacionih tehnologija pravosuđa za period 2016-2020. Dostupno na: <https://goo.gl/YGNHLf>. Pristupljeno: 19.06.2017.

12) Za Sudski savjet pronađen je samo Godišnji plan sjednica iz 2014. godine <http://sudovi.me/podaci/sscg/dokumenta/1516.pdf>

SUDSKI I TUŽILAČKI SAVJET

Sudski i tužilački savjet bi trebalo strateški da planiraju godišnje aktivnosti u okviru posebnog plana i programa rada. Trenutno na veb stranicama savjeta nijesu dostupni planovi rada koji sadrže ciljeve i aktivnosti na godišnjem nivou. Poslovnici sudskog i tužilačkog savjeta propisuju obavezu donošenja godišnjeg plana sjednica, međutim ni sudski ni tužilački savjet nemaju praksu njihovog objavljivanja¹².

Oba savjeta treba da povećaju finansijsku transparentnost. Sudski savjet ne objavljuje na svojoj veb stranici sve relevantne informacije o javnim nabavkama: plan javnih nabavki, pozive, odluke i ugovore. Tužilački savjet ne objavljuje budžet i završni račun tužilaštva na svojoj veb stranici, iako je planiranje i predlaganje Vladi sredstava za rad državnog tužilaštva njihova ustavna obaveza.

METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

Otvorenost je ključni uslov demokratije jer omogućava građanima da dobi-ju informacije i znanje potrebno za ravnopravno učestvovanje u političkom životu, efektivno donošenje odluka i držanje institucija odgovornim za politike koje sprovode.

Veliki broj zemalja preuzima konkretne akcije u cilju povećanja svoje transparentnosti i odgovornosti prema građanima. A da bismo ustanovili u kojoj mjeri građani Zapadnog Balkana dobijaju pravovremene i razumljive informacije od svojih institucija, razvijen je Regionalni indeks otvorenosti pravosudnih organa.

Regionalni indeks otvorenosti mjeri stepen do kojeg su pravosudni organi otvoreni prema građanima i društvu, na osnovu četiri principa: (1) transparentnost, (2) pristupačnost (3) integritet i (4) učinkovitost.

Princip transparentnosti podrazumijeva da su organizacione informacije, budžet i postupak javnih nabavki javno dostupni i objavljeni. Pristupačnost se odnosi na obezbjeđivanje i poštovanje procedura za slobodan pristup informacijama, te jačanje interakcije sa građanima. Integritet obuhvata mehanizme za obezbjeđivanje nezavisnosti pravosudnih organa, sprovođenje etičkih kodeksa. Posljednji princip, učinkovitost, se tiče monitoringa i evaluacije politika koje se sprovode.

Vodeći se međunarodnim standardima i preporukama i primjerima dobre prakse, ovi principi su dalje razrađeni kroz posebne kvantitativne i kvalitativne indikatore koji se ocjenjuju na osnovu dostupnosti informacija na

zvaničnim internet stranicama, kvaliteta pravnog okvira za pojedinačna pitanja, drugih izvora javnog informisanja i upitnika koji su proslijeđeni institucijama.

Kroz više od 100 indikatora mjerili smo i analizirali otvorenost pravosudnih organa u regionu.

Mjerenje je sprovedeno u periodu od oktobra do kraja decembra 2016. godine. Na osnovu rezultata istraživanja, razvijen je predstavljeni set preporuka i smjernica koje su usmjerene institucijama.

Istraživački centar CDT-a (IC) je osnovan **2011.** godine uz podršku Think Thank Fonda. Cilj **IC**-a je unapređenje javnih politika, donošenje kvalitetnijih odluka državnih organa, osnaživanje javnog dijaloga i jačanje institucija.

Koristeći savremene naučno-istraživačke tehnike i metode **IC** posebno analizira, istražuje i ocjenjuje:

- Regularnost izbornog procesa
- Transparentnost i odgovornost javne uprave na nacionalnom i lokalnom nivou
- Proces pregovora u okviru evropskih i evroatlantskih integracija
- Funkcionisanje civilnog društva

IC se u svom radu vodi standardima transparentnosti, objektivnosti i preciznosti. Oslanjajući se na komparativne primjere dobre prakse i praktične rezultate, definiše mjere i preporuke za poboljšanje stanja koje se dostavljaju donosiocima odluka i široj javnosti.

IC je posvećen kontinuiranom usavršavanju istraživačkih kapaciteta i mehanizama, a uspješno saraduje sa domaćim i stranim ekspertima.

IC je u dosadašnjem radu sproveo niz istraživačkih projekata. Vašoj pažnji preporučujemo:

Otvorenost opština na niskom nivou

<https://www.cdtmn.org/2017/06/20/otvorenost-opstina-na-niskom-nivou/>

Preporuke za poboljšanje komunikacije Ministarstva za evropske poslove

https://www.cdtmn.org/wp-content/uploads/2017/03/Preporuke-za-pobolj%C5%A1anje-komunikacije-Ministarstva-za-Evropske-poslove_final.pdf

Predlog praktične politike - Depolitizovana i efikasna izborna administracija – preduslov povjerenja u izbore

<https://www.cdtmn.org/wp-content/uploads/2017/02/DIK-Policy-01022017.pdf>

Preporuke za unapređenje rada Agencije za sprječavanje korupcije - Kroz osvrt na zaključke objavljene u izvještaju o kontroli parlamentarnih izbora

<https://www.cdtmn.org/izbori/izbori-analize/preporuke-za-unapredenje-rada-agencije/>

ANB – od nužne tajnosti do demokratske transparentnosti

<https://www.cdtmn.org/nato/nato-analize/transparentnost-anb-predlog-prakticne-politike/>

Planiranje, mjerenje i izvještavanje kao poluge uspjehnosti vladinih politika

<https://www.cdtmn.org/dobroupravljanje/du-analize/predlog-prakticne-politike/>

Dobro upravljanje u Crnoj Gori - izazovi i preporuke za poboljšanje stanja

<https://www.cdtmn.org/dobroupravljanje/du-analize/dobro-upravljanje-u-cg-predlog-prakticne-politike/>

Pregovori između Crne Gore i EU - aktivni i dobro informisani građani ili samo posmatrači u procesu

<https://www.cdtmn.org/eu/eu-analize/pregovori-o-pristupanju-cg-eu/>

CENTAR ZA DEMOKRATSKU TRANZICIJU

Adresa: Vukašina Markovića bb, 81 000 Podgorica, Crna Gora

Tel: +382 20 234 522

Email: cdtmn@t-com.me

Website: www.cdtmn.org